HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

תני תנא. להך מתני' דקתני מכר לאביו חייב: **פסס ספרא.** תורת כהנים: **פסס ספרי.** ספר וידבר ומשנה תורה והאי סתמא דכי ימצא איש [6] במשנה תורה הוא: **אליבא דרבי עקיבא.** ממה שלמדו מר' עקיבא אמרוס: **של בית פלוני.** לא רצה להזכיר שמם שאשונין היו וזה לא היו נוהגין כדת שהיו הרבה דרין בבית אחד אנשים ונשים והיו מצויין תמיד עם נשי חבייריהן ולא שמתייחדין: **ונמצא.** קרא יתירא הוא דאי ללמד שימצא בעדים מכי ימצא נפקא: **כמצויין בידן דמו.** התלמידים מצויין תמיד בבית הרב ואם נגנב הרב אחד מתלמידיו ומכרו אינו נהרג: **אין לעבדים בושת.** המבייש את העבד לא חייבתו תורה לתת דמי בשתו: **וכי יצאו אנשים יחדיו והכה איש וגו'.** מהתם נפקא לן חיוב בשת דכתיב [7] וקלותה את כפה ממון אתה אומר ממון או אינו אלא ממש נאמר כאן לא תחוס עינך ונאמר להלן בעדים ונתמיד (דברים יט) לא תחוס עינך מה להלן ממון אף כאן ממון [9] : **עבד שאין לו אחוה.** ואפי' עם אחיו בני אביו דכתיב (בראשית כב) עם החמור עם הדומה לחמור אינו אלא כבהמה: **אחיו הוא במצות.** בכל מצות שהאשה חייבת בהן עבד חייב בהן דגמר לה לה מאשה [10] : **והלא.** במתני' בגונב נפש דכתיב מאחיו: **היכי דייש.** רבי יהודה לחייב על מי שחציו עבד: **מאחיו למעוטי עבדים.** דהא לרבי יהודה אין לו אחוה: **מבני.** יתירא [11] דייש ליה דהוה ליה למכתב מאחיו בני ישראל: **מלא תגנוב.** האמור בעשרת הדברות דבגונב נפשות מתוקש לקמן בשמעתין: **דבר הלמד מעניינו.** אם אי אתה יודע במה הכתוב מדבר לא ולמד מפרשה שכתוב בה ולפי הפרשה הוא נכתב אצלה וכאן במה כל הענין מדבר בנפשות לא תרצח ולא תנאף כל אלה חייבי מיתות ב"ד אף לא תגנוב בגניבה שיש בה מיתת ב"ד: **לא תגנובו.** בפרשת קדושים תהיו: **משלש עשרה מדות.** זו היא אחת מהן שיהא הדבר מעניינו למד: **במה הכתוב מדבר.** הענין של מטה ושל מעלה מזו: **בממון.** לא תעשוק את רעך (ויקרא יט) : **עידי גניבה ועידי מכירה.** שני כיתי עדים אחת העידה שגנב את הנפש ואחת העידה שמכר אין נהרגין כדמפרש טעמא ואזיל וכיון דאינהו לא מקטלי איהו נמי אם לא הוזמו לא מקטיל דהוי' לה עדות שאי אתה יכול להזימה ולא משכחת לה דמקטיל אלא בכת אחת שמעידין על הגניבה ועל המכירה: פלוגתא דר"ע ורבנן בגנבא בתרא בחזקת הבתים. על פי שנים עדים יקום דבר [12] ולא חצי דבר והאי חצי דבר הוא אצל כל כת וכת דאי לאו עידי גניבה אינו נהרג משום עידי מכירה שיכול לומר עבדי מכרתי ואי לאו מכירה נמי לא מיחייב לגניבה: **בעדים האחרונים של בן סורר ומורה.** דתנן לעיל (דף עא.) מתרין בו בפני ג' ומלקין אותו חזר וקלקל נדון בעשרים ושלשה מתרין בו אביו ואמו בפני הדיינין וכשבאין עדים ראשונים ומעידין עליו שאכל תרטימר בשר ושתה חצי לוג יין מגניבה מלקין אותו דכתיב [דברים כא] ויסרו אותו דהיינו מלקות חזר וקלקל נדון בכ"ג למיתה ומודה חזקיה בהנך אחרונים שהעידו שחזר וקלקל שהוזמו שנהרגין ולא אחרינן שחצי דבר הוא דאי לאו אהדותא דקמאי לא מקטיל בהדותא דהני אלא אחרינן הואיל ויש עושה על פי ראשונים שזה לקח על ידה תו לא שייכא ההוא אהדותא קמייתא בהני בתרייתא והני בתראי כוליה דבר קא עבדי:

להלקותו

תני תנא קמיה דרב ששת א"ל אני שונה רבי שמעון אומר מאחיו עד שיוציאנו מרשות אחיו ואת אמרת חייב [8] תני פטור מאי קושיא דילמא הא ר"ש הא רבנן לא ס"ד דאמר ר' יוחנן [9] סתם מתני' ר' מאיר סתם תוספתא ר' נחמיה [10] סתם ספרא רבי יהודה סתם ספרי ר"ש וכולהו אליבא דר"ע: הגונב בנו: מאי טעמא דרבנן אמר אביי דאמר קרא [1] כי ימצא פרט למצוי א"ל רב פפא לאביי אלא מעתה [2] כי ימצא איש שוכב עם אשה בעולת בעל הכי נמי כי ימצא פרט למצוי כגון של בית פלוני דשכיחן גבייהו הכי נמי דפטירי א"ל אנא [3] מונמצא בידו קאמינא אמר רבא [3] הלכך הני מיקרי דרדקי ומתנו רבנן במצויין בידן דמו ופטירי: גנב מי שחציו וכו': [4] תנן התם רבי יהודה אומר אין לעבדים בושת [7] מאי טעמא דר' יהודה אמר קרא [4] כי ינצו אנשים יחדיו איש ואחיו מי שיש לו אחוה יצא עבד שאין לו אחוה ורבנן אחיו הוא במצות והכא היכי דריש ר' יהודה סבר מאחיו לאפוקי עבדים בני ישראל למעוטי מי שחציו עבד וחציו בן חורין מבני ישראל למעוטי מי שחציו עבד וחציו בן חורין הוי מיעוט אחר מיעוט [5] ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות ורבנן מאחיו לאפוקי עבדים לא משמע להו דהא אחיו הוא במצות בני ישראל מבני ישראל חד למעוטי עבד וחד למעוטי מי שחציו עבד וחציו בן חורין אזהרה לגונב נפש מנין רבי יאשיה אמר [5] מלא תגנב רבי יוחנן אמר [6] מלא ימכרו ממכרת עבד ולא פליגי מר קא חשיב לאו דגניבה ומר קא חשיב לאו דמכירה ת"ר [5] לא תגנוב [2] בגונב נפשות הכתוב מדבר אתה אומר בגונב נפשות או אינו אלא בגונב ממון אמרת צא ולמד משלש עשרה מדות שהתורה נדרשת בהן [9] דבר הלמד מעניינו במה הכתוב מדבר בממון אף כאן בממון איתמר עידי גניבה ועידי מכירה בנפש שהוזמו חזקיה אמר אין נהרגין רבי יוחנן אמר נהרגין חזקיה דאמר כר"ע [9] דאמר [8] דבר ולא חצי דבר ורבי יוחנן אמר כרבנן דאמרי דבר ואפי' חצי דבר ומודה חזקיה בעדים האחרונים של בן סורר ומורה שהוזמו שנהרגין מתוך שיכולים לומר הראשונים

להלקותו

מונמצא בידו קא אמינא. [9] תימא דבסוטה פ' עגלה ערופה (דף מה:) דרשינן כי ימצא חלל פרט למצוי ופטרינן עיר שרובה עובדי כוכבים וי"ל דהתם כתיב באדמה והוי כמו בידו דהכא ואכתי קשה דדרשינן בפ' בתרא דערכין (דף ג:) גבי בתי ערי חומה ומצא פרט למצוי שלא ימכור ברחוק ויגאל בקרוב [6] וי"ל [7] כדפי' בקונטרס דהכא מרבויא דקרא: **יצא עבד שאין לו אחוה.** פירש בקונטרס עבד אין לו אחוה ואפילו עם אחיו בני אביו דכתיב עם החמור עם הדומה לחמור וקשה דאם כן גר ומשוחרר נמי ונראה לפרש שאין לו אחוה שאין יוצאי חלציו קרויין אחוה משא"כ בגר:

בני ישראל למעוטי מי שחציו וכו'. אבל כולו משוחרר וגר לא ממעט מבני ישראל וכן בפרק בנות כותים (גדה דף לד. ושם) בני ישראל מיטמאין בזיבה וכו' אבל גרים ומשוחררים לא ממעט וכן שלהי [8] פ"ב דמנחות גבי סמיכה בני ישראל סומכין ואין העובדי כוכבים סומכין ומשוחרר וגר לא ממעטינן וכן בפ"ק דערכין (דף ה:) בני ישראל מעריכין ואין העובדי כוכבים מעריכין ולא ממעטין גרים ולא עבדים משוחררין ותימה דבפרק כל המנחות באות מלה (מנחות דף סא: ושם) גבי תנופה אמרינן בני ישראל מניפין ואין העובדי כוכבים מניפין ואין לי אלא בני ישראל גרים ועבדים משוחררים מניין תלמוד לומר המקריב וכן בפ' הערל (יבמות דף עד: ושם) ובשלהי פ"ק דכריתות (דף ז:) אשה כי תזריע אין לי אלא בני ישראל גיורת ושפחה משוחררת מניין ת"ל אשה ושמא כל הני יש שום רבוי דמרבינן מיניה גרים ומשוחררין [9] : **דבר** ואפי' חצי דבר. וא"ת הא אמרינן לקמן (דף 5.) קייס מקצת ודיטל מקצת דשאר מצות דברי הכל פטור ופי' בקונטרס משום דכתיב אך הנגיע אשר יזיד לדבר דבר דבר ולא חצי דבר וי"ל דרבנן נמי מודו דדרשינן ולא חצי דבר והא דפליגי אדרבי עקיבא היינו משום דמשבי ליה דבר שלם כדמוכח במרובה (ב"ק דף ע:) ובחזקת הבתים (ב"ב דף נו: ושם) וגריך לחלק בדברים דיש מקומות כה"ג בפ' ד' וה' (ב"ק דף מ. ושם) כופר שלם אמר רחמנא ולא חצי כופר ובפרק יש בכור (בכורות דף מח:) חומש ולא חצי חומש ובמרובה (ב"ק דף עא:) חמשה בקר אמר רחמנא ואפי' חמשה חצאי בקר ובפרק אותו ואת בנו (חולין דף עט: ושם) פליגי ר' אליעזר ורבנן בשה ואפילו מקצת שה ולענין כיסוי בצדי ואפילו מקצת צדי ובפרק הבא על יבמתו (יבמות דף נט: ושם) בבתולה מקצת בתולים ובכתובות פרק אלמנה (דף לז: ושם) במקצת כסף כלל כסף ושלהי כסוי הדם (חולין דף פח. ושם) דם ואפילו מקצת דם ובכורות (דף ג. ושם) בכור ואפילו מקצת בכור: **מתוך שיכולים עדים הראשונים בו'.** אין הטעם תלוי באמירתם אלא במאי דעידי גניבה ראשונה לא צריכי לעידי גניבה שניה כדאמרינן במרובה (ב"ק דף ע: ושם) דמודה רבי עקיבא בשנים אומרים קידש ושנים אומרים בעל אע"ג דעידי ביאה צריכי לעידי קדושין [הואיל] והן לא צריכי לעידי ביאה כוליה דבר הוא:

גניבה

מסורת הש"ס

1) [עירובין לו: גיטין ד.], 2) [עירובין שם שבת קלה. יומא מא. קידושין נג. שבועות יג. בכורות פא. כריתות כב.], 3) ב"ק פז., 4) [שם פח.], 5) [יומא מג. וש"נ], 6) [חולין קטו: קמ.], 7) לעיל ל: ב"ק ע: ב"ב נו:, 8) [דברים כד], 9) [ספרי עא כה יב], 10) [מגילה ד.], 11) [מ' יתירא. רש"ש], 12) [דברים יט], 13) [ב"ק ל.], 14) רש"ש), 15) [ל' פרק שני מדות דף לג.], 16) [וע"ע תוספות קוסב כח: ד"ה לרבות ותוספות מנחות סא: ד"ה אין לי],

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מונמצא וכו' תימה דבסוטה. עיין בריטב"א מכות דף מ' ע"א ד"ה התם מעניינא דקרא:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מונמצא וכו' בפ' בתרא דערכין גבי שדה אחוזה ומגלה פרט וכו' ויגאל בקרוב. ר"ב וי"ע דהכי בערכין איתא להדיא משום דהכא מעניינא דקרא ולכך דרשינן מע"פ דלא כתיב בידו:

מוסף רש"י

וכולהו אליבא דר' עקיבא. ממנו קבלו (שבועות ד.). יצא עבד שאין לו אחוה. עם ישראל, שאינו בא נקבל, ל"א עבד אין לו אחוה שמוחר בגאותו ובאמת אחיו, דכתיב עם החמור, וזה שמעתי (ב"ק פח. עי"ש במסורה"ש). אחיו הוא במצות. כל מצוה שהאשה חייבת בה עבד חייב בה, דגמר לה לה מאשה (שם). דבר הלמד מענינו. זה אחד מי"ג מדות, מקרא שכתוב בתם ואין אנו יודעין במה מדבר, הוי לומדו מענינו (חולין קמ.) דבר שתם שאין מפורש בו במה מדבר, הוי לומדו מן הענין, פרשה שנכתב בה במה הענין מיירי (שם קטו:).

עין משפט נר מצוה

לא א מיי' פ"ט מהל' גניבה הלכה ג סמג שם:

לב ב מיי' שם הל' ה:

לג ג מיי' שם הל' ח:

תורה אור השלם

1. כִּי יִמָּצֵא אִישׁ גֹּנֵב נֶפֶשׁ מֵאַחָיו מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהִתְעַמֵּר בּוֹ וּמְכָרוֹ וָמֵת הַגַּנָּב הַהוּא וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ: דברים כד ז

2. כִּי יִמָּצֵא אִישׁ שֹׁכֵב עִם אִשָּׁה בְּעֻלַת בַּעַל וּמֵתוּ גַּם שְׁנֵיהֶם הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִם הָאִשָּׁה וְהָאִשָּׁה וּבִעַרְתָּ הָרָע מִיִּשְׂרָאֵל: דברים כב כב

3. וְגֹנֵב אִישׁ וּמְכָרוֹ וְנִמְצָא בְיָדוֹ מוֹת יוּמָת: שמות כא טז

4. כִּי יִנָּצוּ אֲנָשִׁים יַחְדָּו אִישׁ וְאָחִיו וְקָרְבָה אֵשֶׁת הָאֶחָד לְהַצִּיל אֶת אִישָׁהּ מִיַּד מַכֵּהוּ וְשָׁלְחָה יָדָהּ וְהֶחֱזִיקָה בְּמֵבֵשָׁיו: דברים כה יא

5 לא תִרְצָח לא תִנְאָף לא תִגְנֹב לא תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר: שמות כ יב

6. כִּי עֲבָדַי הֵם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם לֹא יִמָּכְרוּ מִמְּכֶרֶת עָבֶד: ויקרא כה מב

7. לֹא תִגְנֹבוּ וְלֹא תְכַחֲשׁוּ וְלֹא תְשַׁקְּרוּ אִישׁ בַּעֲמִיתוֹ: ויקרא יט יא

8. לֹא יָקוּם עֵד אֶחָד בְּאִישׁ לְכֹל עָוֹן וּלְכֹל חַטָּאת בְּכָל חֵטְא אֲשֶׁר יֶחֱטָא עַל פִּי שְׁנֵי עֵדִים אוֹ עַל פִּי שְׁלֹשָׁה עֵדִים יָקוּם דָּבָר: דברים יט טו